

Иновирање структуре теорије наше ратне вештине

УДК 355.01

Др Радосав Шуљагић

Аутор у чланку указује на потребу за иновирањем структуре савремене теорије ратне вештине наших оружаних снага и изразом праве теорије ратне вештине по угледу на теорију полемистике. При томе, указује на то да је перспективна стварност ратне вештине и њеног практиковања најважнији део предметне области полемистике и њених разматрања. У тој стварности налази се право искуствено подручје оружане борбе, борбених дејстава и њихових пратећих активности, с многим проблемима и процесима који су интересантни за научно сазнавање и решавање. У вези с тим, поставља се захтев да се структура и одлуке те стварности потпуно одразе и искажу у теорији ратне вештине, а нарочито у актуелним војним доктринама. Испуњавањем тих захтева структура теорије ратне вештине требало би да одговара структури те стварности. Тиме се указује на нужну потребу да структура теорије ратне вештине буде трансмутативно усмерена према структури објективне стварности практиковања ратне вештине и променама које се у њој догађају. То се најнепосредније односи на нашу савремену теорију ратне вештине и њену структуру, а нарочито на нашу војну доктрину.

Фаворизовање алтернативних разматрања ратне вештине, теорије ратне вештине, праксе ратне вештине и полемистике води у атактичну сцијентизацију ратне вештине и њено субоптимално практиковање. То су озбиљни пропусти који најнепосредније утичу на (наше) непотпуно научно освештење о савременој и непосредно будућој оружаној борби, борбеним дејствима и њиховим пратећим активностима. Ти се пропусти посредно одражавају на квалитет знања у нашој војној литератури, а самим тим и на успешност војнообразовног процеса и на спретност будућих актера борбених дејстава и њихових пратећих активности.

Правилном сцијентизацијом ратне вештине остварују се, поред осталог, и знатна сазнајна достигнућа у области припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности, и о оружаној борби. О њима су стечена многа научна и остала знања која су обогатила теоријски фонд ратне вештине и проширила претходни садржај теорије

ратне вештине и њене сазнајне домете. То је помогло да се измени уобичајена, претходно интерпретирана структура теорије ратне вештине и њен однос према многим областима стварности, а нарочито према актуелној и непосредно будућој пракси ратне вештине, војне доктрине и строго усмерених истраживања у тим областима. На жалост, због многих сазнајних ограничења, таква знања су сада, углавном, недоступна нашој полемистици и могу се само назирати и претпостављати.

Промене у структури теорије ратне вештине су издвојено и истосмислено усмерене. Оне нису потпуније разматране у нашим оружаним снагама, па се то може веома неповољно одражавати на наш војнообразовни процес, стварање пробабилне војне доктрине и на наше практиковање борбених дејстава и њихових пратећих активности у евентуалној оружаног борби на нашој територији. Сазнавање њихових одлика је неопходно за мисаоно-сазнајно овладавање теоријском стварношћу ратне вештине, која је у тој области постала изузетно дистрибутивна и хипотетична. Та хипотетичност непосредно упућује на тражење истинитог одговора на питање о томе *каква је садашња структура теорије ратне вештине и каква треба да буде њена права структура*. Да бисмо добили истините одговоре на та питања неопходна су дуготрајна, обимна и веома сложена истраживања.

Уводне напомене

Потпунији увид у нашу војну литературу показује да до сада није обављено ниједно обимније истраживање ради потпунијег сазнавања структуре теорије ратне вештине. Због тога и нема ниједног нашег војног дела нити комплекса текстова, чак ни превода са страних језика, у којима се она потпуније разматра за војнообразовне и војнодоктринарне потребе. О њој постоје само памфлетарни делови појединих текстова у којима се разматра са становишта полемистике. Таква разматрања не задовољавају ни једва прихватљив минимум наших потреба за стварање ваљаних методолошких замисли по којима би требало да се излажу знања из области ратне вештине.

Стање у нашој војној литератури нужно ће присилити кад-тад, нашу војнотеоријску мисао да размотри и успостави основне теоријско-методолошке поставке о теорији ратне вештине и њеној структури. То значи, пре свега, одбацивање различитих и међусобно несагласних схватања и одредаба о ратној вештини, теорији ратне вештине, полемистици, њеним научним дисциплинама итд. Сва схватања која нису заснована на јединственом научном схватању вештине, праксе, теорије и науке постала су универзално неприхватљива и неприкладна за свеобухватну научносазнајну и образовну употребу.

Ратна вештина (оно што она стварно јесте у оружаног борби) јесте спретност оружаних снага у брзој и тачној припреми и вођењу борбених дејстава, стечена вежбањем и ратном праксом. Она се сада испољава

као способност за борбена дејства, правило како та борбена дејства треба изводити и умеће извођења борбених дејстава. Неопходно је разликовати ратну вештину од *ратне вештине*, односно од науке о ратној вештини или полемистике.

Пракса ратне вештине (оно што она стварно јесте у оружаног борби) јесте најважније, свесно усмерено и целисходно чулно-практично делање оружаних снага, помоћу којег се најнепосредније мења објективна стварност припреме и вођења борбених дејстава и оружане борбе. Она је пракса оружаних снага у припреми и вођењу борбених дејстава, тј. пракса борбених дејстава.

Теорија ратне вештине (оно што она стварно јесте) обухвата посебну мисаоно-сазнајну активност којом се стичу (бележе и чувају) знања и сва сачувана знања о стварности припреме и вођења борбених дејстава и о оружаног борби. Под теоријом ратне вештине почиње се све више подразумевати *теорија полемистике* (теорија науке о ратној вештини), у којој су мисаоно-сазнајном активношћу смислено сређени и на одређени начин повезани општи, посебни и појединачни појмови и ставови (теоријски и уопштени искуствени) помоћу којих наука о ратној вештини сређује искуствене податке и објашњава искуствене појаве припреме и вођења борбених дејстава и оружану борбу, и усмерава њихова даља истраживања.

Полемистика или *наука о ратној вештини* (*ратна вештина* – у садашњем стању *in statu quo ante*) јесте систематизовано целокупно научно знање, или развојни скуп истинитих, методски сређених знања највишег степена о оружаног борби и борбеним дејствима, и о проблемима и процесима припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности.

Структура теорије ратне вештине (оно што она стварно јесте) јесте распоред посебних теоријских делова који су на одређени начин постављени и међусобно повезани тако да сачињавају јединствену теоријску целину. У тој целини су сва стечена, забележена и сачувана знања о припреми и вођењу борбених дејстава и оружаног борби, без обзира на њихову актуелност и ваљаност. Та су знања смислено распоређена, међусобно повезана и целисходно усмерена да одржавају борбена дејства и њихове пратеће активности, оружану борбу и њену општу структуру – по посебним, појединачним и њиховим елементарним и субелементарним деловима.

Идентификација структуре теорије ратне вештине

Теорија ратне вештине има одређене одлике (карактеристике – квалитет, квантитет, садржај, облик, релације итд.) које омогућавају да се утврде идентитет и распоред њених појединих делова, њихово место, улога и везе с осталим деловима теорије. Познавање тих одлика помаже да се утврде конкретни делови теорије, да се прикладно именују и одреде (оно што они стварно јесу) за јединствено универзално

прихватљиво схватање и употребу. Могућност идентификације тих одлика је веома различита и зависи од теоријског и искуственог сазнавања њихових основних карактеристика. За одређивање структуре теорије ратне вештине важно је да се знају и уочавају егзистентне објективно опазиве и латентне одлике дате теорије.

Егзистентне објективно опазиве одлике теорије ратне вештине јесу њене карактеристике које трају дисконтинуирано или непрекидно од њеног заснивања до садашњег стања, у свим условима њеног развоја. Оне су опазиве у постојећим изворима података, обавештења и сазнајних чињеница о стварностима свих предметних области испољавања ратне вештине.

Латентне одлике теорије ратне вештине су карактеристике које постоје скривене у њеној природи и суштини. За њихово уочавање потребна су: многа знања, потпуније познавање целокупне теорије ратне вештине, сазнајна имагинација и апстракција. То значи да искуствено сазнавање и операционализација латентних одлика теорије ратне вештине претпостављају претходно знање о стварностима предметних области испољавања ратне вештине, њихов сазнајни одраз у теорији и логичко мишљење. Зато се оне, углавном, откривају, теоријски, помоћу мисаоно сазнајне активности лица која их апстрактно разматрају у парадигмама појава борбених дејстава и оружане борбе.

Искусвена идентификација делова теорије ратне вештине, комбинована са неопходном мисаоном сазнајном активношћу, мора да буде примерена потребама и могућностима идентификације стварности конкретних предметних области борбених дејстава и оружане борбе који се у њима разматрају. У току идентификације ти се делови прво чулно или мисаоно сазнајно опажају, а затим се прикладно именују и дефинишу као посебни континууми – ако то претходно није ваљано учињено. Односно, њихова идентификација започиње на основу опажања одређених одлика стварности појединих делова оружане борбе или борбених дејстава и опажања аналогних одлика њиховог сазнајног обухвата и одраза у теорији ратне вештине. Када се утврди постојање њиховог стварног или релативно реалног аналогона у теорији ратне вештине, може се сматрати да је њихова идентификација завршена. После тога, требало би да следи њихово ситуирање у систему јединствене теорије ратне вештине, сагласно утврђеном распореду и ситуирању разматраних предметних области испољавања ратне вештине.

Приликом идентификације појединих делова теорије ратне вештине и њиховог ситуирања у јединствен систем треба узимати у обзир чињеницу да о томе не постоји општа сагласност, па према томе ни сагласност о структури теорије ратне вештине. Уважавање појединих апсурдних поставки често води у сазнајне фикције које могу да буду фактитивне и последично судбоносне. Стога је неопходна научна обзривост и коректност приликом уважавања или оспоравања претходних конститутивних поставки у теорији ратне вештине. То се нарочито односи на безрезервно уважавање структуре разматрања која се односе на хипотетичка борбена дејства и будућу оружану борбу.

Хипотетичка борбена дејства и њихове пратеће активности антиципација су претходних људских ратних искустава, која се, касније, с развојем ратне вештине и у току наредних оружаних борби и ратова, проверавају као истинита или неистинита. Могућности да ће таква борбена дејства и њихове пратеће активности реално постојати обично се разматрају у мирнодопској пракси оружаних снага, а нарочито у теоријским разматрањима будућег рата и оружане борбе.

Ваљаност таквих сазнајних достигнућа може се проверавати и помоћу сагласности у интерсубјективним теоријским провереним и усаглашеним ставовима. Тиме се оповргавају наша превладавајућа (углавном погрешна стратократијска) схватања да је њихова ваљана идентификација могућа и неконтролисаним опажањем и здраворазумским резонавањем. Таквим поступцима се долази, углавном, до погрешних или тзв. изокренутих структура теорије ратне вештине, па њихови корисници углавном погрешно схватају и тумаче њен идентитет, а самим тим и будућу стварност њене примене. Због тога је неопходно да се о свему томе уважавају сазнајна достигнућа полемистике, уз разумно ослањање на ваљана аналогна традиционална достигнућа и претпоставке.

Сада се у нас назире потреба да се иновирају сазнајна достигнућа која су под називом теорија ратне вештине остварили наши аутори после Другог светског рата. Поред осталог, на то упућују и нова знања о најважнијим одликама наше савремене теорије ратне вештине. На садашњем нивоу наше сазнајне моћи све више се увиђа да у њој превладавају здраворазумске и посредоване „научне“ компликације, нарочито у конституисању њених посебних и њихових елементарних и субелементарних делова. При томе, учача се да је њена подела изведена према многим поједностављеним, често формално одређеним основама и критеријумима. Разлог за то је, пре свега, изразита несразмерност, очигледна нееквивалентност или сазнајне грешке у схватањима садржаја и обима садржаја стварности практиковања ратне вештине, затим предмета и обима предмета полемистике и њених научних дисциплина, предмета и обима предмета теорије ратне вештине итд. То је највише допринело да се теорија ратне вештине углавном подели на делове у којима превладавају веома различите, несагласне, апстрактне, прешироке, неодређене структуре, као и методолошке замисли аутора за излагање стечених знања. Иза свега тога се назире чињеница да у нашој теорији ратне вештине није разматрана њена логичка структура, нити структура теорије полемистике, па су садашње последице потпуно разумљиве и упутно инструктивне за наредна разматрања.

Основне одлике наше савремене теорије ратне вештине

Наша савремена теорија ратне вештине има карактеристике које одређују њен претходни југословенски идентитет и њену сазнајну вредност. Она је посебна теоријска творевина, стварана после Другог

светског рата и усмерава на разматрање оружане борбе на копну, мору, испод морске површине, у ваздушном простору и у космосу. Сада је најважнији део наше целокупне теорије ратне вештине, па се мора прагматично уважавати, разматрати и иновирати.

У нашој савременој теорији ратне вештине, усмераваној у одређеном смислу, третира се конкретна ратна вештина која обухвата мирнодопску стваралачку и прагматичну ратну делатност Југословенске народне армије, као и мирнодопску делатност Војске Југославије. Те су делатности строго усмерене на то да се прилагођава ратним потребама наших оружаних снага и да усваја знања која су резултат научног рада и практичних искустава. То ће, вероватно, помоћи да се развија у веома сложеним друштвеним процесима, који мењају југословенско друштвено биће, и да задовољава одбрамбене потребе наше државе у одређеним ратним ситуацијама.

Усмереним праћењем конкретне мирнодопске и ратне праксе, садашња теорија наше ратне вештине требало би: да сазнајно уопштава искуства из те праксе и знања о тим искуствима: да нова знања коректно теоријски сређује и уклапа у одговарајуће теоријске системе, и да их прикладно смешта у наш војнотеоријски фонд. Тако опредељена, она настоји да сазнајно образложи нашу праксу припреме и вођења борбених дејстава, њихових пратећих активности и оружану борбу: на копну, мору, испод морске површине, у ваздушном простору (и у космосу), и да је при томе, усмери у нове сазнајне процесе. Уз све то, она претендује да одговори на питања која су интересантна за проспективну праксу ратне вештине. Због тога постаје све разуђенија и комплекснија. У њеном сазнајном формирању кориштена је посебна сазнајна процедура, у којој се полази од постојећих теоријских, идејних друштвених поставки и схватања ка свим нивоима теорије ратне вештине – ужим теоријама и општој теорији ратне вештине, и од емпирије ка свим нивоима теорије – појмовима, законима, теоријским системима и науци – *без ослонца на теорију ратне вештине која је стварана пре Другог светског рата.*

Теоријска знања о нашој савременој ратној вештини изложена су у више од 57.200 различитих војних докумената, односно различитих војнолитературних јединица, које су објављене или кориштене у нашим оружаним снагама од 9. маја 1945. до сада. Садржана су у више од 3.650 књига, 1.260 приручних књига, 28.420 полупубликација, 3.680 серијских публикација, 18.650 наставних књига и брошура, и 1.540 званичних публикација.¹ Наравно, то су непотпуни подаци, али указују на изузетну полиморфност у излагању наших теоријских знања о припреми и вођењу борбених дејстава и о оружаног борби, и на њихове међусобне односе у које се доводе приликом конституисања теорије наше ратне вештине. Мада се о тим односима не може потпуно мериторно закључивати на

¹ Детаљније: мр Радосав Шуљагић, *Теорија ратне вештине* (докторска дисертација), Београд, Универзитет Војске Југославије, 1993, стр. 198–200.

основу појединих квалитативних или квантитативних показатеља, они се могу релативно истинито исказати помоћу проверених ставова.

Наша савремена теорија ратне вештине је конституисана по посебним целинама, у које су укључена теоријска знања о ратној вештини уопште, а затим о војностратегијској, војнооперативној и војнотактичкој вештини. Те су целине именоване као општа теорија ратне вештине, теорија стратегије оружане борбе (од 1991. године – теорија стратегије), теорија оператике и теорија тактике, иако постоје озбиљни разлози за њихово прецизније именовање. Но, без обзира на то, оне су конвенционално, по традицији, изграђене као четири виша, међусобно повезана теоријска система, постављена у хијерархијске односе. Тиме су у сличне односе постављена и њихова знања, без обзира на идентитет и рефлексије у нашој свести. Ти су односи производ наших мисаоних моделних апстракција, које конструктивно показују да нема неке апсолутне, чисте теорије ратне вештине и њених издвојених, посебних, појединачних и елементарних ужих теорија. Свака од наведених теорија је, на неки начин и по неким основама субординирана, као и њихова припадајућа знања, која се на тај начин системски укључују у одређене интерне и екстерне везе. То се свестрано испољава по свим основама, па се, услед тога, наша савремена теорија ратне вештине становито изграђује као хетеромерна системска целина која се формира веома компликовано у војним документима.

Пошто су наша теоријска знања о ратној вештини изложена у многим војним документима, постало је уобичајено да се свакој њиховој теоријској конструкцији додаје квалификатив сложености, без обзира на теоријску развијеност и на хетероморфност њихових предмета разматрања. У односу на све то, теорија наше ратне вештине је ипак нешто посебно, јер има енормно сложен предмет разматрања, па је њена теоријска развијеност по општем и по посебним, појединачним и елементарним деловима наглашена и диспропорционално усмерена на исказивање припадајућих знања. Та се диспропорција највише уочава код посебних теоријских целина које имају веома различите текстуалне и документарне индикације. Тако општа теорија ратне вештине обухвата само око два одсто текстова у којима се разматра ратна вештина; теорија стратегије оружане борбе и теорија стратегије обухватају око 11 одсто текстова; теорија оператике обухвата око осам одсто текстова, а теорија тактике око 79 одсто таквих текстова. То приближно тачно указује на несразмеран полиморфан и веома екстензиван теоријски обухват наше ратне вештине и њених посебних конституената, а самим тим и на спорадичну сажетост дате теорије и њених посебних теоријских конструкција. То се нарочито уочава у теорији тактике, која је постала енормно екстензивна, а знатно мање у теорији стратегије, оператике и, нарочито, у општој теорији ратне вештине.

Изразита текстуална екстензивност и документарна полиморфност су поуздани показатељи да наши теоретичари нису овладели разматраним проблемима и процесима савремене ратне вештине до те мере да

могу писано саопштити стечена знања у сажетом облику. Стога је теорија наше ратне вештине релативно *преопширна, разуђена и насилно вербализована*. То је *несажета теорија* која је савремену ратну вештину и њене посебне конституенте захватила тако „*дубоко и широко*“ да се о њиховим проблемима и процесима мора поново писати. С обзиром на то да многи проблеми савремене ратне вештине нису теоријски разматрани, мора се проширити њен текстуални и документарни обим, а затим се морају објективизирати и сажети стечена знања. Наравно, то су озбиљнији разлози за стварање иновираних, *сажете*, јединствене и складне теорије ратне вештине, у којој ће доминирати *проспективна војна доктрина*, уз адекватно излагање научних знања, правилно расуђивање и употребу одговарајућег језика и стила.

Оружаним снагама СР Југославије потребна је теорија ратне вештине у којој преовладава систематизовано научно знање или методски сређено научно знање о ратној вештини (уопште), о нашој вештини (умећу) припреме и вођења борбених дејстава, њихових пратећих активности и о оружаној борби у рату. Све тако усмерене иницијативе прихватљиве су и, упркос многим априорним оценама и званичним проценама, морају полазити од чињенице да теорија наше ратне вештине, у садашњем стању, а нарочито пре тога, *није теорија науке о ратној вештини*. Она је резултат и крајњи производ досадашњих теоријских напора, у којима су сазнајне активности биле само релативно заступљене. Због тога се у њој налази огроман фонд теоријских знања о ратној вештини која чињенично поседују различите нивое: актуелности – неактуелности, истинитости – неистинитости, применљивости – неприменљивости, општости, импровизованости, репродуктивности, ауторске оригиналности, плагијаризма итд. Та су знања, по сазнајној и апликабилној вредности варијабилна, па упућују на размишљање о многим проблемима које треба да решава теорија наше ратне вештине.

Нашу савремену теорију ратне вештине сачињавају објективно несистематизована теоријска знања из области опште теорије ратне вештине и скуп формално и садржајно систематизованих посебних теорија тзв. стратегије оружане борбе, стратегије, оператике и тактике, у које су интегрисана и посредовано преведена многа знања из теорија осталих војно-друштвених и природних наука. То се нарочито односи на знања која су преведена из теорија: политике и војне политике, полемологије и полемографије, организације и војне организације, руковођења, војне историје, војне географије, обезбеђења борбених дејстава и њихових пратећих активности, историје ратне вештине, позадине (логистика), војне технике, војне економije, војне социологије, војне кибернетике, војне информатике, концепције одбране, ратне доктрине, војне доктрине итд. Наведене теорије се међусобно разликују по општости и предмету разматрања, а на основу тога се углавном разликују и њихова знања, која се често доводе у одређене хијерархијске односе. На највишем нивоу општости налази се (или би требало да се налази, још увек несистематизована) општа теорија ратне вештине, а

затим редом: теорија стратегије оружане борбе, теорија стратегије, теорија оператике и теорија тактике – мада свака поседује одређену индивидуалност и сопствену хијерархијску општост, посебност, појединачност и њихове елементарне и субелементарне ентитете.

Најважнију сазнајну основу у теорији наше ратне вештине чине *чињеничка и основна теоријска знања*, која су уграђена у посебне теорије и њихове уже теоријске делове. Чињеничка знања су углавном изложена у изворној теоријској грађи или у чињеничким материјалима о припреми и вођењу борбених дејстава, њихових пратећих активности и о оружаном борби, на којима наша теорија ратне вештине (и полемистика) заснивају и помоћу којих доказују своје теоријске ставове. Основна теоријска знања су изложена у разним искуственим уопштавањима, хипотезама теорије (закони, законитости), тзв. хипотеза-теоријама, појединим ужим теоријама и ужим теоријским системима – у теорији стратегије оружане борбе, стратегије, оператике и тактике. Наведена знања нису изложена изоловано, као издвојене теоријске датости. Она се налазе у неком међусобном, мање или више кохерентном и свестрано зависном односу, који се непосредно одражава на развијеност теорије наше ратне вештине и на наша настојања да их интегришемо у јединствен теоријски систем. У том смислу је усмерен њихов развој и напори да се интензивира доградња сазнајних основа наше ратне вештине.

Доградњу и иновирање постојећих основа наше теорије ратне вештине знатно отежавају извесни сазнајни, методолошки и технички проблеми и пропусти, који се уочавају у бројним текстовима и радовима који садрже чињеничка и основна теоријска знања. Ти се пропусти обично одражавају као недостаци теорије ратне вештине, и умањују њен квалитет у целини, или њених појединих делова. Узимајући у обзир различита схватања о квалитету текстова, радова, написа, списа итд., и о њиховој релативности, уочава се недостатак: краткоће, јединства, склада, адекватног истицања, оригиналности, правилног расуђивања и језичке и стилске ваљаности.² У целини, наведени пропусти се суштински опредељују као основни проблеми теорије ратне вештине, који се морају сазнајно отклањати, а да би се могли коректно отклонити морају се детаљно знати и последније испуњавати прави захтеви за израду ваљаног војнонаучног дела.

Уз потпуно уважавање наведених захтева, наши војни теоретичари морају да посвете посебну пажњу следећем: а) да садржај научних саопштења прецизно одговара реалном садржају предмета разматрања; б) да су изложена знања у текстовима научно коректно уопштена и

² Наши аутори веома мало пишу о основним вредносним одликама ваљаног научног текста и научног дела у којем се разматрају ратна вештина и њени проблеми. О томе детаљније: Миленко Тешић, *Основи методологије војнонаучног рада*, Сплит, МШЦ, 1975; Миленко Тешић, *Техника стручног и научног писања*, Зборник радова, бр. 1, Београд, ЦВВШ ЈНА „Маршал Тито“, 1981; Џован Милошевић, *Основи методологије ратне вештине*, II део, Београд, ЦВВШ ЈНА „М. Тито“, 1983, и Радосав Шуљагић, *Израда војнонаучног дела*, Београд, ЦВШ ВЈ, ИРВ, 1993.

теоријски доследно систематизована; ц) да језик и стил излагања одговара језику ратне вештине и популације која ће их користити, и д) да је у целокупном тексту научног саопштења, експлиците или имплиците, препознатљива методолошка и методска заснованост.

Из наведених препорука могу се извести захтеви који треба да буду релевантни за теорију наше ратне вештине, а могу да се односе, углавном, на следеће:

1) теорија наше ратне вештине треба да буде прецизно предметно одређена и адекватно усмерена према делу стварности који објективно разматра;

2) њена знања треба да буду научно коректно уопштена, ваљано систематизована и смислено уврштена у одговарајуће посебне теоријске системе и њихове уже теорије;

3) језик излагања знања треба да буде језик наше ратне вештине и да одговара припадницима наших оружаних снага у свим областима њиховог борбеног ангажовања;

4) теорија наше ратне вештине треба да буде, експлиците и имплиците, методолошки и методски коректно заснована у свим документима.

5) теорија наше ратне вештине мора бити проспективно усмерена да разматра нашу вештину (умеће) припреме и вођења борбених дејстава, њихових пратећих активности и оружану борбу у нашој друштвеној стварности.

У теорији наше ратне вештине има недостатака у свим областима – у општој теорији ратне вештине, у теорији стратегије оружане борбе, теорији стратегије, теорији оператике, теорији тактике и у свим њиховим ужим теоријама. Последице таквих пропуста су лако препознатљиве јер се суштински одражавају као проблеми теорије. Они се обично уочавају у њеној логичкој структури као логичке недоумице, а затим као различита мишљења и противуречне препоруке за развој наше војне вештине и оружаних снага. Таква знања изазивају погрешна уверења у њихову сазнајну и апликабилну вредност, а затим доводе у положај да се постављају питања на која наша полемистика мора дати праве одговоре и, при томе, отклонити сазнајне пропусте.

Уочене чињенице несумњиво показују да проблематична теоријска знања и аналогни теоријски проблеми постоје у теорији наше ратне вештине. С обзиром на њихове релевантне и могуће последице, наша полемистика би требало, пре свега, да разматри проблем ваљане структуре теорије ратне вештине и њене логичке структуре, а затим да се новостечена знања смислено пренесу у нашу стварност ради потпуније сцијентизације ратне вештине и научносазнајне освештености припадника наших оружаних снага. Да би се то могло научно коректно остварити и рационално пренети у нашу праксу припрема за вођење борбених дејстава и њихових пратећих активности потребно је да се прво разреше уочени сазнајни проблеми који су у непосредној вези с научном заснованошћу наше садашње теорије ратне вештине. То је веома значајан научнотеоријски изазов који, поред осталог, намеће и потребу за разматрањем њене логичке структуре.

Сазнајна достигнућа полемистике показују да полазну основу целокупне структуре теорије ратне вештине сачињавају одређени ставови постулиране сазнајне вредности који су у директној вези с претходним практичним искуством и претходном теоријом. Они су непосредно усмерени да буду доказани у таквом или у сличном искуству. Окосницу њене перспективне развојне структуре сачињавају одређени ставови који су у непосредној вези с актуелним и непосредно будућим хипотетичким практичним искуством и актуелном теоријом. Такви ставови су непосредно и трансцендентално усмерени да буду доказани у строго одређеном, непосредно будућем практичном искуству. Око њих су, мање или више смислено, распоређени и међусобно повезани и сви остали ставови који сачињавају теорију ратне вештине, па се, с обзиром на то, у њој сада налази огроман број ставова и дефиниција појмова помоћу којих се релативно адекватно, али и неадекватно, објашњавају оружана борба и борбена дејства и обавља њихово мериторно нормирање и војнодоктринарно усмеравање.

У логичкој структури садашње теорије наше ратне вештине могу се разликовати и експлиците издвојити само њена три основна и најопштија дела. То су: *основни речник, постулати и теореме*. Њима су обухваћени сви остали делови теорије који се обично разматрају као основни конститутивни елементи теорије науке, научне теорије и теорије уопште.³

Основни речник у нашој савременој теорији ратне вештине чини лексиколошку и сазнајну основу њеног језика. Он садржи дефиниције основних појмова, које служе: а) да се води успешна комуникација у свим областима испољавања ратне вештине и у њиховом окружењу; б) да се прецизно и довољно јасно одреди смисао дате теорије, и с) да се омогући њено прецизније проверавање. Без њега смисао наше савремене теорије ратне вештине не може да буде довољно јасан и одређен, нити се она може прецизније искуствено проверити.

Постулати у нашој савременој теорији ратне вештине су њени најопштији теоријски ставови о припреми и вођењу борбених дејстава, њихових пратећих активности и о оружаној борби, из којих су изведене и из којих се могу извести њене основне теореме и остали ставови. Они се углавном односе на целину стварности практиковања ратне вештине и на њене неопходне саставне делове који се детаљније прецизирају и објашњавају помоћу теорема и осталих мисаоних творевина. Њихова

³ О томе опширније: др Богдан Шешић, *Основи методологије друштвених наука*, Београд, „Научна књига“, 1974; Глигорije Зајечарановић, *Основи методологије науке*, Београд, „Научна књига“, 1977; Грязнов, Б. С. и др. *Теорија и ее објект*, Москва, „Наука“ 1973; *Филозофија, методологија и наука*, Москва, „Наука“, 1972; Меркулов, И. П. *Метод гипотез в истории научного познания*, Москва, „Наука“, 1984; *Логическая структура научного знания*, Москва, „Наука“, 1965; Михаилo Марковић, *Филозофски основи науке*, Београд, САНУ, 1981; Степин, В. С. *Становление научной теории*, Минск, БГУ им. В. И. Ленина, 1976. итд.

тачност се обично проверава на основу закључака који су из њих изведени. То су углавном малобројни принципи и аксиоми, односно одређени захтеви или поставке за које нема строгих доказа, па се они обично прихватају на основу извесних чињеница или из практичне потребе (или из нужности) за објашњењем неких важних и у постојећим условима необјашњивих процеса или творевина.

Теореме у нашој савременој теорији ратне вештине су ставови, односно научна тврђења која су изведена из њених постулата и претходно доказаних теорема. То су, углавном, проверени хипотетички ставови и свако научно тврђење које је изведено из проверених теоријских ставова, без обзира на њихову општост и сложеност. Помоћу њих се детаљније прецизирају и објашњавају искуствена подручја припреме и вођења борбених дејстава, њихових пратећих активности и оружана борба – прошла, садашња и непосредно будућа.

Логичка структура наше садашње теорије ратне вештине веома је дифузна и комплексно постављена. По унутрашњем склопу и по обиму она тежи да буде подударна са целокупном искуственом структуром ратне вештине и њеном хијерархијском, вертикалном и хоризонталном разуђеношћу. Разлике су евидентне само у оним њиховим детаљима где су логички нивои постулата, теорема и осталих ставова недовољно развијени и погрешно или различито постављени у односу на искуствену структуру разматраних области припреме и вођења борбених дејстава, њихових пратећих активности и оружане борбе. Таквих детаља има веома много у нашој теорији ратне вештине и они нас најнепосредније упућују на искуствена подручја наше ратне вештине, која су интересантна за иновирани теоријска разматрања и меродавна за научну стратегију. Уз уважавање тих разлика, уочава се да је међусобна повезаност логичких нивоа постулата, теорема и осталих ставова који се односе на целину или на поједине области наше ратне вештине примерено и релативно подударно постављено у односу на њихову искуствену стварност. Помоћу тих нивоа и њихове међусобне повезаности могу се довољно тачно издвојити одговарајуће теоријске области ратне вештине, а тиме и искуствена подручја њихове примене. То нам непосредно помаже да одредимо досадашњи теоријски обухват наше ратне вештине, а са тим, у оквиру ње, и теоријски обухват војно-стратегијске, војно-оперативне и војнотактичке вештине.

Сва искуствена подручја ратне вештине су различито разматрана у досадашњем војнотеоријском и војнонаучном раду. Услед тога, многи логички нивои постулата, теорема и осталих ставова јављају се у нашој теорији ратне вештине историјски селективно, као логички нивои ставова који се односе на прошло, садашње и претпостављено будуће искуство на којем се конкретна теорија проверава. Пошто је садашња теорија ратне вештине углавном опредељена да буде проверена на неком будућем искуству, то је сасвим разумљиво да је и њена целокупна логичка структура усмерена ка томе искуству. Тако су усмерени и сви њени теоријски ставови који се углавном доводе у функцију утврђи-

вања закона савремене ратне вештине и у функцију провере многих хипотеза о будућем искуству припреме и вођења борбених дејстава, њихових пратећих активности и о оружаном борби. Поред осталог, то је знатно допринело да се у њој појављује и изванредан број постулата у улози аксиома и теоријских принципа, мноштво теорема као утврђени научни закони и као хипотезе о неком научном закону које треба да буду проверене и доказане, а неке теореме се јављају у ширим теоријским областима као постулати у њиховим ужим теоријским областима, које се на тај начин укључују у одговарајуће научне теорије и теоријске системе ратне вештине. Тиме се успостављају хипотетичко-индуктивна обележја логичке структуре теорије ратне вештине и имплиците дијалектичка повезаност њених знања.

У структуру теорије ратне вештине укључују се и мисаоне творевине које немају потпунију развојну дедуктивно-индуктивну логичку структуру и хипотетичку усмереност. Оне се углавном односе на поједине делове и детаље из искуства припреме и вођења борбених дејстава, њихових пратећих активности и на оружану борбу коју покушавају да тумаче без искуствене провере. Њихов садржај није потпуно систематизовано разјашњен, нити су оне на довољно одређен начин искуствено протумачене. Због тога најчешће имају недовољну стратократијску сазнајну вредност и релативно ограничену сазнајну ауторитарност. Такве мисаоне творевине се обично састоје из низа основних мисаоних претпоставки, дефиниција основних појмова и многих фрагментарних искуствено уопштених знања из разматраних делова и детаља ратне вештине на којима су поједине мисаоне претпоставке биле примењене. Оне су нужна допуна проверених теоријских знања о искуственим подручјима и детаљима ратне вештине која се развијају изван научно утврђених решења и препорука. У том смислу, то су периферна теоријска знања која се добијају у псеудонаучним доктринарним разматрањима и због тога су релативно кратко актуелна.

Подручја припреме свих логичких и осталих структурних делова теорије ратне вештине одређена су искуственим подручјима актуелне и перспективне стварности ратне вештине. Таква подручја обухватају актуелно и перспективно дијалектичко јединство између субјективне и објективне предметне активности оружаних снага у свакој објективној и перспективној објективној стварности припреме и вођења борбених дејстава, њихових пратећих активности и у оружаном борби. Та се подручја сада веома различито тумаче и објашњавају, јер се са различитих гносеолошких и епистемолошких позиција приступа изучавању њихових неограничених могућности испољавања и моделовања у теоријској свести. Највеће препреке за јединствено схватање њиховог правог идентитета јесу сазнајне вулгаризације и теоријске вербализације које се манифестују приликом њихових разматрања. Без обзира на то, та се подручја могу идентификовати јединствено као модификовано интегрално искуствено подручје актуелне и перспективне ратне вештине, у којем се налазе међусобно повезана и условљена посебна интегрална

искуствена подручја војностратегијске, војнооперативне и војнотактичке вештине. Стога је за нас најприкладније да структуру теорије наше ратне вештине изградимо са становишта њене практикабилне примене на искуствена подручја стварности ратне вештине, односно да је разматрамо као посебан теоријски систем који је сагласан систему тог искуственог подручја.

Практикабилна структура наше теорије ратне вештине

Без обзира на ваљаност и прикладност постојећих подела, теорија ратне вештине може се поделити према многим основама и критеријумима. Правилним коришћењем критеријума који се највише користе у литератури из области друштвених наука: општости, значаја и нивоа, усмерености, временског трајања, просторног распрострањавања, сложености садржаја, носилаца социјалне основе, реалности (стварности) итд., могу се створити многи класификацијски низови. Они би сигурно имали одређену методолошко-теоријску вредност, али би, највероватније, били неприкладни за строго усмерену практичну примену. Стога је за нашу полемистику, војнообразовни процес и праксу ратне вештине најсврхисходније да се подела наше теорије ратне вештине – теорије ратне вештине уопште – обави на основу једног мешовитог интегралног критеријума (општости, значаја и нивоа, и носилаца социјалне основе), који се углавном користи за аналогну поделу искуственог подручја ратне вештине.

Критеријум општости. Под општошћу се подразумева целовит обухват свих одлика (квалитет, квантитет, садржај, облик итд.) неког предмета, творевине, процеса итд. чије су одредбе заједничке за више индивидуалних предмета, творевина и процеса. Под општошћу се у овом случају може подразумевати целовит обухват одлика искуственог подручја оружане борбе, борбених дејстава и њихових неопходних пратећих активности. Према том критеријуму, теорија ратне вештине може се поделити на: општи део, посебне и појединачне делове, а појединачни делови на елементарне и њихове субелементарне делове. У тој подели, субелементарни делови су чиниоци структуре елементарних делова, елементарни делови су чиниоци структуре појединачних делова, а појединачни делови су чиниоци структуре посебних делова.

Критеријум значаја и нивоа. Значај и ниво имају веома сложена и веома променљива аксиолошка својства. Значај се тумачи као субјективно или интерсубјективно одређена важност доприноса неке људске активности или вредности (уопште) у задовољавању неког људског, односно друштвеног интереса или потребе. Ниво се објашњава као субјективно или интерсубјективно одређена мера величине доприноса неке људске активности или вредности (уопште) у задовољавању неког људског, односно друштвеног интереса или потребе.

Значај делова теорије ратне вештине утврђује се на основу субјективног или интерсубјективног оцењивања или процењивања важности

њиховог доприноса теоријскосазнајном обухвату, разматрању и разумевању искуственог подручја ратне вештине и његових одговарајућих делова. Ниво делова теорије ратне вештине се такође утврђује на основу субјективног или интерсубјективног оцењивања или процењивања мере величине њиховог доприноса теоријскосазнајном обухвату, разматрању и разумевању искуственог подручја ратне вештине. Приликом утврђивања њиховог значаја и нивоа треба узимати у обзир опште, посебне и појединачне њихове доприносе теоријско-сазнајном обухвату, разматрању и разумевању (виших) војних интереса. При томе, упутно је да се уважава и физички обим носилаца таквих интереса, односно оружаних снага које практикују борбена дејства и њихове пратеће активности на искуственом подручју ратне вештине и његовим одговарајућим деловима. Према том критеријуму, теорија ратне вештине може да се подели на: општи или генерални део, војностратегијски део, војнооперативни део и војнотактички део.

Критеријум носилаца војносоцијалне основе. Носиоци социјалне основе су припадници институционализованих и неинституционализованих људских друштвених организација који изводе (припремају и извршавају) одређене рационалне друштвене активности. Носиоцима војносоцијалне основе могу се назвати припадници институционализованих војних организација, оружаних снага, које обављају рационалне војнодруштвене активности. У оружаном борби оне обављају одређене активности, тј. борбена дејства, остварују одређене војне, војно-политичке и војноекономске интересне вредности, задовољавају одређене потребе. При томе користе расположива средства и постојеће услове. То је искуствено подручје њихове ратне вештине на које је углавном усмерен њихов теоријскосазнајни обухват, разматрања и разумевање његове реалне и моделиране датости.

На основу идентитета оружаних снага и њихових разматрања искуствених подручја оружане борбе, борбених дејстава и њихових пратећих активности може се утврдити да постоје и конкретне теорије ратне вештине, као саставни део целокупне светске теорије ратне вештине. У том смислу може се издвојити и разматрати теорија наше ратне вештине или наша теорија ратне вештине као посебан континуум са њеним саставним деловима.

У нас, на основу актуелних разматрања искуственог подручја ратне вештине, све више се изграђује нова истинска теоријска свест и освешћење од претходних квазинаучних и псеудовојно-доктринарних теоријских сазнајних усмерења. У односу на та усмерења, истинска теоријска свест ратне вештине требало би да се исказује концизно – у општој теорији ратне вештине и посебно научнодисциплинарно у теоријама војне стратегије, војне оператике, војне тактике, у њиховим општим, посебним, појединачним, елементарним и субелементарним деловима. То је најприкладније за војно-образовну практичну употребу, за израду пробабилне војне доктрине и њену примену. Она мора допринети да се и структура наше теорије ратне вештине иновира научно коректно, да

се конституише аналогно томе и системски, у различитим модалитетима. Та структура се мора детаљније поставити и спецификовати помоћу научнометодолошких замисли за излагање теоријских знања о конкретним искуственим подручјима ратне вештине на која се та знања примењују и практикују.

Системска основа структуре теорије ратне вештине мора бити аналогна систему основне структуре искуствених подручја оних појава оружане борбе, борбених дејстава и њихових пратећих активности у којима се најнепосредније практикује војностратегијска, војнооперативна и војнотактичка вештина. У односу на наше претходно уважаване замисли о њиховој структури, морају се изградити нове системске структуре теорије војне стратегије, војне оператике и војне тактике. На основу њих треба да се формира нова актуелна теоријска свест о системској структури парадигматичног модела искуствених подручја оних појава оружане борбе, борбених дејстава и њихових пратећих активности на које се њихове теорије примењују. При томе се мора изразити непрекидна тежња да се успостави потпуна системска подударност између наведених структура и да се о њима, односно о њиховом интеракцијском односу, оствари конкретна научна и методолошка освештеност. То је захтев који се мора научносазнајно испоштовати, јер наше оружане снаге морају имати праву теорију ратне вештине и, последично, теорију пробабилне војне доктрине. То је један од нужних услова за њихову пробабилну мирнодопску и евентуалну ратну праксу.

Наша нова теоријска свест о ратној вештини не може убрзано и *ad hoc* изградити праву, универзално прихватљиву структуру теорије ратне вештине, а затим и праву теорију наше ратне вештине. Наши истраживачи аутори морају, пре свега, научно суптилно да превладају бројне и веома различите научносазнајне проблеме који се појављују приликом сазнавања свих облика испољавања ратне вештине. Ти се проблеми углавном уочавају или назире у неодређеностима или у погрешним схватањима и одређењима: 1) искуственог подручја наше ратне вештине и његове основне структуре; 2) предмета наше теорије ратне вештине и његове основне структуре; 3) предмета наше полемистике и његове основне структуре; 4) искуственог подручја наше војностратегијске вештине, предмета војне стратегије и његове основне структуре, и предмета теорије наше војне стратегије и његове основне структуре; 5) искуственог подручја наше војнооперативне вештине, предмета војне оператике и његове основне структуре, и предмета теорије наше војне оператике и његове основне структуре и, 6) искуственог подручја наше војнотактичке вештине и његове основне структуре, предмета војне тактике и његове основне структуре, предмета теорије наше војне тактике и његове основне структуре итд.

Пре одлуке да приступе решавању наведених научносазнајних проблема, наши истраживачи аутори морају да сазнају и уважавају проверене методолошко-теоријске поставке. Сва искуствена подручја ратне вештине, односно војностратегијске, војнооперативне и војнотактичке

вештине су системски успостављена по предметним областима, које су структурално и функционално повезане у целину – предметно детерминисану војном стварношћу у миру и рату. Аналогно томе, и предметне области и предмети наведених наука (научних дисциплина) и теорија су структурално и функционално повезани у мисаоно сазнајну целину, која је, такође, предметно одређена таквом стварношћу и фондом научних знања о тој стварности – прошлој, садашњој и будућој. Њихова реална и апстрактна међузависност ствара реални привид о њиховој системској сагласности која би требало да буде иста са сазнаним и разматраним проблемима и процесима практиковања ратне вештине у прошлој, савременој и непосредно будућој војној стварности. То значи да су системи искуственог подручја ратне вештине, предметне области полемистике и предметне области теорије ратне вештине *кохерентни* под условом да су сви делови искуственог подручја ратне вештине мисаоно-сазнајно и научно коректно разматрани. Због тога је основна структура искуственог подручја ратне вештине погодна да се потпуно одрази и преслика у свакој ваљаној теорији ратне вештине и теорији полемистике. Та је поставка инструктивна за све истраживаче (ауторе) који разматрају теорију ратне вештине и њену структуру.

Да би се утврдила права структура теорије наше ратне вештине требало би усмерити истраживаче ауторе на резултате фундаменталних сазнајних процеса у теорији наше полемистике. То се односи на постојеће епистемолошке основе у нашој теорији ратне вештине, које се углавном учачају у следећим хипотетичким ставовима и сазнајним чињеницама.

1) *Искуствено подручје ратне вештине наших оружаних снага* је конкретна оружана борба – појава манифестована њиховим и противничким борбеним дејствима у оружаном сукобљавању, која поседују конкретни суштински реалитет и релативну самосталност емпиријске егзистенције стварног односа сукобљених оружаних снага у рату. Оно је суптилније одређено као предметна област практиковања наше ратне вештине, која обухвата предметне области борбених дејстава, њихових пратећих активности, и њиховог тотала, оружане борбе у реалној датости њихове припреме и извођења. У теорији и пракси, то подручје се обично дели на искуствена подручја војностратегијске, војнооперативне и војнотактичке вештине наших оружаних снага.

Искуствено подручје војностратегијске вештине наших оружаних снага је конкретна оружана борба стратегијског нивоа и значаја – појава манифестована стратегијским борбеним дејствима наших оружаних снага и одговарајућим борбеним дејствима противничких оружаних снага у њиховом сукобљавању која поседују конкретни суштински реалитет и релативну самосталност емпиријске егзистенције стварног односа сукобљених оружаних снага у рату. Оно је суптилније одређено као предметна област практиковања ратне вештине наших оружаних снага стратегијског нивоа и значаја, која обухвата предметне области стратегијских борбених дејстава, њихових пратећих активности, и њихо-

вог тотала оружане борбе стратегијског нивоа и значаја у реалној датости њихове припреме и извођења. У теорији и пракси то подручје (или њему одговарајућу предметну област) обично се дели на: општи део, његове посебне делове и њихове опште, посебне, појединачне, елементарне, субелементарне итд. делове.

Искусствено подручје војнооперативне вештине наших оружаних снага јесте конкретна оружана борба оперативног нивоа и значаја – појава манифестована оперативним борбеним дејствима наших оружаних снага и одговарајућим борбеним дејствима противничких оружаних снага у њиховом оружаном сукобљавању, која поседују конкретни суштински реалитет и релативну самосталност емпиријске егзистенције стварног односа сукобљених оружаних снага у рату. Оно је суптилније одређено као предметна област практиковања ратне вештине наших оружаних снага оперативног нивоа и значаја, која обухвата предметне области оперативних борбених дејстава, њихових пратећих активности и њиховог тотала оружане борбе оперативног нивоа и значаја у реалној датости њихове припреме и извођења. У теорији и пракси, то подручје (или њему одговарајућу предметну област) обично се дели на: општи део, његове посебне делове и њихове опште, посебне, појединачне, елементарне, субелементарне итд. делове.

Искусствено подручје војнотактичке вештине наших оружаних снага је конкретна оружана борба тактичког нивоа и значаја – појава манифестована тактичким борбеним дејствима наших оружаних снага и одговарајућим борбеним дејствима противничких оружаних снага у њиховом оружаном сукобљавању, која поседују конкретни суштински реалитет и релативну самосталност емпиријске егзистенције стварног односа сукобљених оружаних снага у рату. Оно је суптилније одређено као предметна област практиковања ратне вештине наших оружаних снага тактичког нивоа и значаја, која обухвата предметне области тактичких борбених дејстава, њихових пратећих активности и њиховог тотала оружане борбе тактичког нивоа и значаја у реалној датости њихове припреме и извођења. У теорији и пракси то подручје (или њему одговарајућу предметну област) обично се дели на: општи део, његове посебне делове, и њихове опште, посебне, појединачне, елементарне, субелементарне итд. делове.

2) *Предмет наше теорије ратне вештине* је веома динамична категорија, која се тешко може прецизно дефинисати и статично разматрати, јер се налази у веома сложеним развојним и садржајним променама. Стога је упутно констатовати да су у нашој савременој војној литератури као предмет теорије ратне вештине, под различитим именима и називима, углавном, третирани проблеми и процеси који се у току оружане борбе намећу оружаним снагама (и становништву). Пошто наша садашња теорија ратне вештине претендује на научни статус, упутно је да њен прави предмет буде *комплекс нових актуелних међусобно сродних проблема и процеса који настају (или који се могу појавити) у интеракцији сукобљавања наших оружаних снага (и становништва) и оружаних снага непријатеља у току припреме и вођења борбених*

дејстава и у оружаном борби. Он је обично некоректно дељен на предмете стратегије, стратегије оружане борбе, оператике и тактике, који су, такође, углавном веома некоректно разматрани. Стога је упутно да се теоријски и практично дели на предмет опште теорије ратне вештине и на предмете теорија војне стратегије, војне оператике и војне тактике, и да се научно коректно разматрају.

Предмет наше опште теорије ратне вештине јесте, углавном, релативно неодређен у нашој војној литератури. У нашој мисаоно-сазнајној датости и практично, он би требало да садржи комплекс проблема целовитог обухвата свих најважнијих одлика искуственог подручја наше ратне вештине или предметних области њеног практиковања у рату. То значи да би требало да садржи комплекс проблема целовитог обухвата свих основних одлика предметних области борбених дејстава, њихових пратећих активности и њиховог тотала оружане борбе у реалној датости њихове припреме и извођења. У теорији и пракси, требало би га делити на предмете ужих теорија, у којима се разматрају поједине основне одлике појава оружане борбе, борбених дејстава и њихових пратећих активности. То могу да буду, на пример: закони оружане борбе и борбених дејстава, законитости развоја и испољавања појава оружане борбе и борбених дејстава, облици испољавања појава оружане борбе и борбених дејстава, садржај појава оружане борбе и борбених дејстава, могућности за практиковање борбених дејстава и њихових пратећих активности, односи појава оружане борбе и борбених дејстава итд. По свему судећи, то је незаобилазна предметна и тематска област за истраживање и разматрање у докторским и магистарским дисертацијама, а нарочито за ауторе из нашег института за ратну вештину.

Предмет теорије наше војне стратегије требало би да обухвати комплекс нових актуелних и сродних проблема и процеса који настају (или који могу настати) у припреми и вођењу стратегијских борбених дејстава и њихових пратећих активности, односно у оружаном борби на стратегијском нивоу. У теорији и пракси треба га делити, сагласно подели искуственог подручја војностратегијске вештине наших оружаних снага, на: општи део, његове посебне делове и њихове опште, посебне, појединачне, елементарне, субелементарне итд. делове. То захтева научно коректно стварање одговарајућих ужих комплексних теорија и нашу нову, праву теорију војне стратегије.

Предмет теорије наше војне оператике требало би да обухвати комплекс нових актуелних и сродних проблема и процеса који настају (или који могу настати) у току припреме и вођења оперативних борбених дејстава и њихових пратећих активности, односно у оружаном борби на оперативном нивоу. У теорији и пракси, треба га делити, сагласно подели искуственог подручја војнооперативне вештине наших оружаних снага, на: општи део, његове посебне делове и њихове опште, посебне, појединачне, елементарне, субелементарне итд. делове. То захтева научно коректно стварање одговарајућих ужих комплексних теорија и нашу нову, праву теорију оператике.

Предмет теорије наше војне тактике требало би да обухвати комплекс нових актуелних и сродних проблема и процеса који настају (или који могу настати) у току припреме и вођења тактичких борбених дејстава и њихових пратећих активности, односно оружане борбе на тактичком нивоу. У теорији и пракси требало би га делити, сагласно подели искуственог подручја војнотактичке вештине наших оружаних снага, на: општи део, његове посебне делове и њихове опште, посебне, појединачне, елементарне, субелементарне итд. делове. То захтева научно коректно стварање већег броја одговарајућих ужих комплексних теорија и нашу нову, праву теорију војне тактике.

3) *Предмет наше полемистике* је ситуиран у стварности предметне области у којој се практикује ратна вештина у рату. Он обухвата комплекс проблема и процеса припреме и вођења борбених дејстава и оружану борбу у рату. То значи да предмет теорије наше полемистике обухвата комплекс нових актуелних и међусобно сродних проблема и процеса који настају (или који могу настати) у току припреме и вођења борбених дејстава и њихових пратећих активности, односно у оружаног борби. Тај део стварности детаљније истражују и разматрају научне дисциплине полемистике: војна стратегија, војна оператика и војна тактика, а сва знања се уграђују у њихов теоријски фонд, који у целини сачињава теорију полемистике. У теорији и пракси, предмет теорије наше полемистике требало би поделити на предмет општег дела теорије полемистике и на предмете теорија војне стратегије, војне оператике и војне тактике. То је примерено за сва мисаоно сазнајна разматрања ратне вештине, за примену у нашем војнообразовном процесу, за израду ваљане војне доктрине и за примену у пракси ратне вештине наших оружаних снага.

Помоћу наведених поставки указано је само на полазне сазнајне проблеме који се посредовано одражавају на научно овладавање практикабилном структуром теорије наше ратне вештине. Тако усмерене, оне се одражавају и на могућности стварања теорије наше ратне вештине по угледу на теорију полемистике. Њихово потпуније разумевање, суптилније сазнавање и смислена примена могу помоћи да се створе поузданије епистемолошке, теоријске и терминологијске основе за перспективни научноистраживачки задатак – стварање наше теорије полемистике. По свему судећи, то је веома захвалан и веома изазован научносазнајни захтев, потреба и интерес наших оружаних снага, који би требало да реше вишегодишњим научним радом истраживачи (аутори), нарочито у Институту за ратну вештину. У решавању тог задатка они морају, следећим редоследом, да утврде и одреде: искуствено подручје ратне вештине и његову детаљну структуру; искуствено подручје наше ратне вештине и његову основну структуру; предметну област и предмет полемистике и њихову детаљну структуру. На основу тога, детаљније и суптилније треба да утврде и одреде праву практикабилну структуру теорије ратне вештине наших оружаних снага. После тога би требало да следи ауторски и научни рад на иновирању наше савремене теорије ратне вештине и израда пробавилне војне доктрине.

Структура теорије наше ратне вештине веома се мало разматра у нашим оружаним снагама, па се у тој области уочавају наши највећи научносазнајни проблеми и пропусти. То се нарочито примећује у домену разматрања њене логичке и практикабилне структуре, помоћу којих се детаљније разматрају (одређују) и ситуирају, а затим и објашњавају, искуствена подручја или предметне области припреме и вођења борбених дејстава, њихових пратећих активности и оружана борба – прошла, садашња и непосредно будућа. Тиме се најнепосредније указује на веома значајну предметну област теорије наше ратне вештине према којој треба усмерити наше епистемолошке сазнајне напоре. То подразумева и улагање посебних напора да се успостави потпуна хипотетичка дедуктивно-индуктивна, логичка и практикабилна структура наше будуће теорије ратне вештине и дијалектичка повезаност знања у (нашој евентуално будућој) пробабилној војној доктрини. У свим тим настојањима мора се изградити и успоставити истинска теоријска свест у општој теорији ратне вештине, теорији војне стратегије, теорији војне оператике, теорији војне тактике и у нормираним знањима. Због тога је неопходна израда ваљане теоријско-методолошке основе парадигматичне теорије и њене структуре, а затим, аналогно томе, ригорозан епистемолошки третман и иновирање наше савремене теорије ратне вештине.

Литература:

1. Андреев, Иван Дмитриевич, *Теорија как форма организации научного знания*, Москва, „Наука“, 1979.
2. *Филозофия, методология и наука*. Москва, „Наука“, 1972.
3. Грязнов, В. С. и др. *Теория и ее объект*. Москва, „Наука“, 1973.
4. Жирген Хаберманс, *Теорија и пракса*, Београд, БИГЗ, 1980.
5. Коппнин П. В. *Логические основы науки*, Киев, „Наукова думка“, 1968.
6. Михаило Марковић, *Дијалектичка теорија значења*, Београд, „Нолит“, 1971.
7. Михаило Марковић, *О појму предмета науке*, „Књига“, бр. 26, Београд, САНУ, 1964.
8. *Логическая структура научного знания*. Москва, „Наука“, 1965.
9. Меркулов, И. П. *Метод гипотеза в истории научного познания*. Москва, „Наука“, 1984.
10. *Методологические проблемы военной теории и практики*, Москва, Воениздат, 1969.
11. Новак Милошевић, *Метод и методологија ратне вештине*, Београд, ЦВВШ ОС „Маршал Тито“, ИСИ, 1990.
12. Новак Милошевић, *Пројектовање у ратној вештини*, Београд, ВИНЦ, 1989.
13. Наукovedение. *Проблемы, структура, элементы*, Москва, Московский университет, 1974.
14. Ернест Нејгел, *Структура науке*, Београд, „Нолит“, 1974.
15. *Системный анализ и научное знание*, Москва, „Наука“, 1978.
16. Тосака, Д. *Теорија науки*, Москва, „Наука“, 1983.
17. Ваатомин, Н. К. *Генезис научного знания. Факт, идеја, теорија*, Москва, „Наука“, 1973.
18. Заботин, П. С. *Преодоление заблуждений в научной познании*, Москва, „Мысль“, 1979.